

О. М. Рижко

доктор наук із соціальних комунікацій, доцент
професор кафедри видавничої справи і редагування
e-mail: olena.ryzhko@knu.ua, ORCID: 0000-0003-4478-214X
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 60, м. Київ, Україна, 01033

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ «СПРИЙНЯТТЯ Й РОЗУМІННЯ ПРОБЛЕМИ ПЛАГІАТУ» В КОНТЕКСТІ РОЗРОБЛЕННЯ КУРСУ «ПЛАГІАТ І АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ»

Мета дослідження – скоригувати тематичний план дисципліни «Плагіат і академічна доброчесність» на основі відповідей окресленого опитування.

Методологія дослідження. Для виявлення ставлення респондентів до проблеми плагіату як порушення академічної доброчесності і формування на основі результатів дослідження змісту навчальної дисципліни «Плагіат і академічна доброчесність» використано опитування (проводилося у квітні – на початку червня 2021 р.) методом вибіркового анкетування за допомогою Google-forms. Опитано 184 респонденти. Анкета містила 15 запитань: 9 відкритих, 4 закриті і 2 з варіантами відповідей. Для обробки отриманої інформації використано методи узагальнення та аналізу інформації: систематизація, групування, якісні (аналіз тексту, класифікація) та кількісні (цифрові дані) методи інтерпретації даних. Представлення результатів подано як розгорнений словесний опис.

Результати. З'ясовано розуміння респондентами суті понять «академічна доброчесність» і «плагіат»; їхнє ставлення до проблеми плагіату; їхню думку щодо ефективних і таких, що втратили ефективність навчальних завдань і щодо причин вдавання до плагіату; виявлено види роботи, що викликають у них найбільше труднощів і є «зоною ризику» щодо звинувачень у плагіаті; окреслено коло питань, дотичних до проблеми плагіату, які найбільше зацікавили опитаних. Встановлено, що з-поміж усіх порушень академічної доброчесності, з якими стикалися респонденти, саме плагіату належить «першість» – 83,2%; далі йде списування – 80,4% і необ'єктивне оцінювання – 71,2%. Загалом дані опитування засвідчують, що студенти готові вивчати дисципліну, присвячену проблемам академічної доброчесності загалом і плагіату зокрема, але кожна тема має бути обґрунтована з позиції «навіщо їм це знати і що це дасть для особистісного та професійного розвитку» і представлена цікаво, а кожне завдання – спрямоване на вироблення конкретних, чітко означених умінь і навичок.

Новизна. На основі отриманих даних сформовано таку тематику навчальної дисципліни: 1) академічна доброчесність; 2) види відповідальності за порушення академічної доброчесності; 3) плагіат як соціальнокомунікаційне явище; 4) причини вдавання до плагіату; 5) види і прийоми плагіату; 6) «плагіат ідей»; 7) «самоплагіат»; 8) «перенасичений цитатами текст»; 9) робота з джерелами і плагіат; 10) технології плагіату; 11) особливості рецепції плагіату; 12) плагіат в ігровому кіно; 13) плагіат і масмедіа; 14) плагіат у креативних індустріях; 15) право на творчість і плагіат; 16) практика судочинства і плагіат; 17) запобігання плагіату і боротьба з ним.

Практичне значення. Одержані результати будуть використані у процесі викладання курсу «Плагіат і академічна доброчесність».

Ключові слова: академічна доброчесність, плагіат, порушення академічної доброчесності, навчальний курс.

I. Вступ

Поштовхом до розроблення навчального курсу «Плагіат і академічна доброчесність» стала низка об'єктивних і суб'єктивних причин. До об'єктивних віднесемо появу понять «академічний плагіат» і «академічна доброчесність» у Законах України «Про вищу освіту» (ст. 6, ч. 6) [9] і «Про освіту» (ст. 42) [8]; діяльність НАЗЯВО з утвердження принципів академічної доброчесності в системі вищої школи, Агентство запропонувало, зокрема, проєкт Закону України «Про академічну доброчесність» [7], рекомендації для ЗВО щодо розроблення та впровадження університетської системи академічної доброчесності [10], а в червні цього року оприлюднило «Порядок розгляду скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації» [6]; запровадження окреслених понять у положення про організацію навчального процесу в різних ви-

шах України та розроблення в університетах окремих положень щодо виявлення й запобігання академічному плагіату [4; 5], з якими студенти не поспішають ознайомлюватися.

3-поміж суб'єктивних назвемо дві визначальні. Тотальне нерозуміння студентами молодших курсів проблеми порушень академічної доброчесності, зокрема й вдаванням до плагіату, підсилене домінуванням дистанційної форми навчання у зв'язку з епідемією COVID-19, унаслідок чого виникли реальні конфлікти у викладацькій практиці багатьох колег, які потребували розв'язання. Типовість запитань, що виникали в блоках «Запитання/відповідь», під час низки вебінарів, проведених для студентів і викладачів Українського католицького університету, Київського національного університету імені Тараса Шевченка (в межах програми підвищення кваліфікації KNU Teach Week, учасниками якої стали викладачі з усієї України), Національного авіаційного університету, Державного університету «Одеська політехніка» упродовж 2021–2022 рр. тощо.

Ми обґрунтували потребу розроблення навчального курсу для студентів (для викладачів курс із академічної доброчесності розміщено на платформі Prometheus [1]) у контексті запобігання плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності ще у власному дослідженні плагіату як соціальнокомунікаційного явища [11, с. 335–342]. Але, на наш погляд, успішному формуванню змісту навчальної дисципліни, крім іншого, сприяє дослідження специфіки розуміння проблем, що пропонуються до розгляду, цільовою аудиторією. За наших умов – студентською молоддю. Звідси й ідея опитування «Сприйняття й розуміння проблеми плагіату», результати якого ми представляємо і на які спиралися в процесі розроблення навчальної програми курсу.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження – скоригувати тематичний план дисципліни «Плагіат і академічна доброчесність» на основі відповідей окресленого опитування. Основу було сформовано під час роботи над дисертацією і представлено в нашій монографії [11, с. 386–387].

Оскільки впровадження навчального курсу планувалося у 2021/2022 навчальному році на базі двох ЗВО – Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Національного авіаційного університету, то опитування проводилося у квітні – на початку червня 2021 р. (перші відповіді надійшли 12.04, останні – 02.06) методом вибіркового анкетування за допомогою Google-forms. Пройти його було запропоновано учасникам згаданих вище вебінарів, оскільки в майбутньому саме вони так чи інакше працюватимуть із курсом. Участь взяли 184 респонденти.

Метод анкетування було використано для «збирання первинної інформації» [12, с. 231] та «виявлення поглядів респондентів» [12, с. 323] на окреслену проблему. Анкета містила 15 запитань: 9 відкритих, 4 закриті і 2 з варіантами відповідей.

Для обробки отриманої інформації використано методи узагальнення та аналізу інформації: систематизація, групування, якісні (аналіз тексту, класифікація) та кількісні (цифрові дані) методи інтерпретації даних.

Представлення результатів подано як розгорнений словесний опис.

III. Результати

Перше запитання стосувалося розуміння суті академічної доброчесності. Усі тлумачення можна згрупувати так: 1) визначення законодавця повністю або частково; 2) перелік засадничих цінностей, на які спирається академічна доброчесність, так само частково (відповідальність, повага, чесність, зокрема й чесність із собою) або повністю: «академічна доброчесність – це відданість академічній спільноті, навіть перед лицем труднощів, шести фундаментальним цінностям: чесності, довіри, справедливості, повазі, відповідальності й мужності»; 3) перелік (повний або частковий, причому найчастіше називають плагіат) порушень академічної доброчесності з настановою «не вдаватися».

Тобто більшість говорить про стандарт поведінки. Саме так ми й пропонуємо утверджувати академічну доброчесність у ЗВО.

Друге запитання стосувалося ознайомлення з можливостями, які пропонує проєкт «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic Integrity and Quality Initiative – Academic IQ) [2]. Бо, з одного боку, проєкт пропонує багато корисної інформації і студентам, і викладачам, як-от вебінари «Академічна доброчесність» або інформаційні бюлетені «Академічна доброчесність Infobulletin», а, з іншого, непоінформованість про діяльність ініціативи зводить зусилля на нівець. Відповідно 44,6% респондентів відповіли, що знайомі з можливостями проєкту, а 55,4% – ні, не знайомі.

Третє запитання містило перелік порушень академічної доброчесності (відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» [8]) і стосувалося того, з якими порушеннями респонденти зустрічалися найчастіше (вони могли обрати кілька відповідей). Результати розподілилися так (від найбільшої частоти до найменшої): 1) плагіат – 83,2%; 2) списування – 80,4%; 3) необ'єктивне оцінювання – 71,2%; 4) «самоплагіат» – 35,3%; 5) вплив у будь-якій формі – 33,7%; 6) фальсифікація – 31,5%; 7) надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод і хабарництво по 30,4% кожна позиція; 8) фабрикація – 12%. Як бачимо, «першість» належить плагіату.

Четверте запитання стосувалося виявлення розуміння суті плагіату. Відповіді можна згрупувати так: 1) дефініція, вміщена в Законі «Про авторське право і суміжні права»; 2) привласнення авторства; 3) крадіжка чужого твору; 4) отожднення плагіату з котримсь із його виявів («крадіжка ідей», «самоплагіат», виготовлення робіт на замовлення) і технологій, що можуть ставати плагіатними за певних умов (парафраз, компіляція). Спостерігаються і спроби осмислення в ціннісній площині: «явище, яке зупиняє прогресивність: думок, ідей, поглядів»; «бути плагіатором означає повністю знецінити роботу автора; плагіат – мовчазний акт підтримки брехні, фальсифікацій».

У п'ятому запитанні йшлося про ставлення до плагіату в сучасному світі з максимально легким доступом до інформації. Шкала відповідей передбачала такі варіанти: 1) дуже негативне – 23,9%; 2) негативне – 38%; 3) скоріше негативне, ніж позитивне, – 28,3%; 4) нейтральне – 8,2%; 5) скоріше позитивне, ніж негативне, – 1,6%; 6) позитивне – 0%; 7) повністю схвальне – 0%. Як бачимо, опитування засвідчує: у молодіжному середовищі є розуміння того, що плагіат – явище негативне.

Шосте запитання: «Які типи навчальних завдань, на Ваш погляд, найбільш креативні та корисні?» і сьоме: «Які типи навчальних завдань, на Ваш погляд, втратили свою ефективність і чому?» пов'язані з тим, що в навчальному процесі вдавання до плагіату часто спостерігається тоді, коли студенти отримують завдання на кшталт «підготувати реферат на задану тему», який оцінюється, приміром, в один бал. Якщо ж відсутнє ще й чітке пояснення, навіщо виконувати це завдання (які корисні навички воно допоможе розвинути), то взагалі не доводиться говорити про хоч якусь (замість належної чи високої) мотивацію його виконувати. Тож не дивно, що студент «іде шляхом найменшого спротиву» і скачує щось з інтернету.

Отож варіанти ефективних завдань: завдання, пов'язані з висловленням власної думки; практичні завдання (ідеться про створення конкретних продуктів від текстів до рекламних банерів і аудіо/відеоматеріалів); проекти – індивідуальні та групові, такі, що в них можна задіяти сучасний інструментарій створення всіх типів контенту; презентації; творчі роботи; дослідження, кейси та ділові ігри тощо. Увага акцентується передусім на завданнях, спрямованих на вироблення критичного мислення та опанування практичних навичок, потрібних для становлення та розвитку у професії.

Варіанти завдань, що втратили ефективність: реферати; тести (бо легко знайти відповідь); курсові/дипломні на теми, які давно втратили актуальність і новизну; написання конспектів від руки (ідеться, вочевидь, про нотування під час лекції, а не про самостійну роботу з навчальним матеріалом); все, що пов'язане з механічним зазубрюванням без розуміння чи копіюванням (зокрема й вивчення теорії без можливості використати її на практиці). Також є багато нарікань на лекції у форматі начитування (одна з відповідей: «якщо я захочу просто послухати, то увімкну ютуб»): прагнуть отримувати нові знання через діалоги й дискусії. Утім є й відповіді, на кшталт: будь-яке завдання можна сформулювати так, що буде і цікаво, і корисно. Власне, ми також виходимо з того, що передусім треба чітко пояснювати, що дасть виконання того чи іншого завдання, навіть якщо йдеться про однотипні тренувальні вправи.

Цікаво, що написання есе називають і в першій категорії (бо можна висловити свою думку), і в другій (бо ніхто насправді не висловлює свою думку). Тому, власне, коли ми пропонуємо підготувати есе в межах дисципліни «Плагіат і академічна доброчесність», то акцентуємо увагу, як мінімум, на таких аспектах: 1) вибір (тема стосується плагіату в певному сегменті, але сегмент обирає студент залежно від того, що йому цікаво тут і зараз – музика, кіно, образотворче мистецтво, наука, кулінарія чи будь-що інше); 2) аргументованість і фактаж (не лише висловити свою думку з приводу проблеми, а показати, на основі чого постала саме така думка – це передбачає міні-дослідження по суті); 3) шліфування навичок із «зони ризику» (ідеться про звинувачення у плагіаті не через умисел, а через невправність або незнання) – тобто введення цитат, створення парафразів і компіляцій, оформлення джерел тощо; 4) відповідальність за вчинене/створене/написане, за дії і бездіяльність, зокрема й через транслявання прийнятних цінностей і морально-етичних норм і дотримання стандартів професії.

На запитання «Чи знаєте Ви про “плагіатні скандали” та їхні наслідки в науковому, журналістському, політичному середовищах?» 73,4% опитаних відповіли «так», а 26,6% – «ні». Ознайомленість із конкретними справами (згадаймо кейси «Доктор Плагіат» або «Vogue UA») потрібна, щоб, крім іншого, обґрунтовувати важливість дотримання доброчесності та стандартів професії та демонструвати наслідки вдавання до плагіату.

Власне, потрібне осмислення цієї проблеми, рефлексії з приводу, звідси й наступне запитання: «Якщо Ви знаєте про «плагіатні скандали», то на які саме роздуми вони наштовхнули Вас?» Принагідно зазначимо, що часто студенти, які відвідують наші вебінари чи лекції, після перших же зустрічей зазначають: «Я не думав/не думала, що це справді проблема». Тож робота з кейсами – один зі способів навчити думати, рефлексувати. Повертаючись до відповідей, варто зазначити, що домінують роздуми щодо: професійної репутації; знецінення науки; чесності із собою; потреби захистити власні інтелектуальні набутки; плекання культури доброчесності; безка-

рності вдавання до плагіату, особливо, якщо плагіатор – обтяжений владою, і подвійні стандарти; неусвідомленого вдавання до плагіату у власній практиці і сором як теперішня реакція на усвідомлення цього факту; того, що все приховане раніше чи пізніше оприявнюється, а тому не варто вдаватися до плагіату в будь-якому варіанті.

На питання: «Чи поводитися з вами не доброчесно?» – 60,3% респондентів відповіли «так», 39,7% – «ні». Наступне питання впливає з попереднього: «Якщо з Вами приходились недоброчесно, то опишіть, будь ласка, свої відчуття/переживання у зв'язку з цим», – і пов'язане з тим, що аксіологічний вияв проблеми плагіату є тим підґрунтям, на якому можливо розгорнути боротьбу з цим явищем. Адже трудність, крім іншого, полягає в тому, що студенти, навіть якщо називають плагіат крадіжкою/неприйнятною практикою тощо, не усвідомлюють серйозності проблеми, поки самі не зіштовхнуться з нею. Тому важливо знати не лише досвід абстрактного «когось», а й тих, хто поряд, – однокласників, друзів, викладачів тощо. У відповідях на це запитання домінують такі відчуття/переживання: «неприємні», «негативні», «знецінення», «несправедливість», «зневага», «тривога», «образа», «пригнічення», «безпорадність», «безвихідь», «розпач». Лише по одному разу фігурувало «обурення» і «бажання відстояти своє». Можна припустити, що не останню роль у цьому зіграло невміння/незнання того, як обстояти себе і свою працю (маємо на увазі права, процедури, інструменти доведення власної доброчесності або чистоти доброчесності).

Є й відповідь: «Якщо чесно, мені все одно». Утім, наш восьмирічний досвід розроблення цієї проблеми засвідчує, що така позиція зберігається лише доти, доки особа не зіштовхнеться зі збитками (репутаційними, етичними, освітніми, особистісними, майновими і под.), які переважають її готовність «не зважати». Бо, погодьтеся, одна річ, дати товаришеві списати домашнє завдання, а інша – почути, як товариш прилюдно виголошує промову, яку ти готував тиждень, називаючи її своєю, або ж подає на конкурс синапсис твого сценарію і виграє його.

Кілька симптоматичних відповідей на кшталт: «Звісно неприємно, але, цим можна розцінювати свою роботу як вдалу, якщо хтось вдався до її копіювання»; «Було трохи приємно від того, що доросла до такого рівня, що мої роботи плагіатять, але ДУЖЕ неприємно, що ця людина отримала фідбек» – укотре засвідчують складність проблеми. Можна припустити, що вони нав'язні поверховим розумінням інтерпретацій Остіна Клеона з праці «Кради як митець» [3] (зазвичай запитують про ознайомлення із цією роботою під час вебінарів), адже, попри спекулятивну назву, яка є лише вдалим маркетинговим ходом, автор закликає переосмислювати чужі ідеї й на їхній основі створювати нове власне, а не підписувати чужі твори своїм іменем. Докладніше про осмислення ідей у схожому ключі в дослідженні Роберта Шора з не менш провокативною назвою «Кради, благай і позичай» [13].

Наступне запитання стосувалося причин вдавання до плагіату. Зазвичай можна виділити два блоки причин – об'єктивні та суб'єктивні. (Докладніше див. [11, с. 61–76, 271, 283–285].) Тут розподіл такий самий. До об'єктивних відносять: примусові/нецікаві завдання, багато разів досліджені теми науково-навчальних робіт (ідеться про курсові та дипломні роботи), розмивання норм авторського права (вочевидь ідеться про зміни, пов'язані з розвитком Мережі), зниження культури наукової праці (часто пов'язують із безкарністю вдавання до плагіату), неналежна поінформованість, суспільне ігнорування та знецінення виконаної роботи, професійна некомпетентність.

До суб'єктивних: лень, відсутність креативного мислення, відсутність власної думки, відсутність/недостатність мотивації, невміння продукувати ідеї, небажання витратити час на виконання завдань (вочевидь, як реакція на нецікаві/нудні/банальні/незрозумілі завдання), заздрість, невпевненість у власних силах, невміння працювати з інформацією.

Тобто бачимо, що в навчальному процесі вдавання до плагіату прямо пов'язується з методикою роботи викладача, і основна озвучена претензія – невміння/небажання сформулювати цікаві та корисні завдання і пояснити, що дасть виконання того чи іншого завдання.

У наступному запитанні респондентам було запропоновано перелік робіт, що викликають у них труднощі: правильне оформлення цитат, правильне оформлення використаних джерел, складання грамотних парафразів, рерайтинг, компіляція. Можна було обрати кілька відповідей. Також опитувані могли озвучити власний варіант. Саме з ними найчастіше пов'язують умисне або ненавмисне вдавання до плагіату. Відповіді потрібні, щоб продумати тренувальні вправи та завдання.

Отож результати розподілилися так: 1) невміння складати парафрази – 76 (41,3%); 2) правильне оформлення використаних джерел – 71 (38,6%); 3) компіляція – 64 (34,8%); 4) рерайтинг – 58 (31,5%); 5) правильне оформлення цитат – 55 (29,9%).

Графою «інше» скористалися 8 респондентів (4%): 5 осіб зазначили, що не мають труднощів, по одній особі вказали: термінову роботу за відсутності чітких вимог (знову йдеться про культуру формулювання завдань) та пошук джерел інформації. Ще одна зазначила, що всі види робіт викликають труднощі.

Два останні запитання були пов'язані зі згадуваними у вступі вебінарами, що їх відвідали респонденти, тому тут скажемо про результати коротко. Отож, одне питання стосувалося того, чим саме були корисні вебінари, присвячені проблемі плагіату. Найпоширеніші відповіді: «багато нової корисної інформації», «нові знання, які можна застосовувати на практиці». Найсимптоматичніша відповідь така: «Плагіат завжди був для мене дуже загальним поняттям, я ніколи не розуміла, яка насправді в нього велика кількість форм і виявів. Дуже багато прийомів, якими я користувалася в повсякденному житті, виявилися плагіатом. Вебінари навчили помічати за собою й за іншими недоброчесну поведінку й намагатися її уникати. Крім того, дуже цікавими були приклади плагіату й академічної недоброчесності з реального життя, про які нам розповідала лекторка». Шість осіб відповіли, що нічого нового не дізналися, оскільки або готували роботи для МАН, або відвідували схожі вебінари.

Друге питання стосувалося тем, пов'язаних із плагіатом, які потрібно, на погляд респондента, висвітлити докладніше. По суті йдеться про теми, які можна взяти для розгляду в повноцінному курсі, адже нам доводилося проводити максимум чотири вебінари для визначеної аудиторії (приміром, для першокурсників Науково-навчального інституту журналістики КНУШ), а зазвичай це 1–2 вебінари на запрошення для різних ЗВО.

Отож докладніше опитаним хотілося б почути про: роботу з джерелами, міжнародні стандарти підготовки наукових робіт, плагіат у сегменті креативних індустрій, «плагіат ідей» і самоплагіат, психологічні аспекти вдавання до плагіату, захист своєї інтелектуальної власності, робота з «антиплагіатними» програмами, усі висвітлювані питання глибше.

Як бачимо, з-поміж названих питань є ті, що розглядаються в курсах авторського права та основ наукових досліджень, але нова дисципліна систематизує й узагальнює уже наявні знання, дасть струнку й логічне бачення проблеми, забезпечить інструментарієм і розвине вміння та навички, потрібні для здобування освіти і професійних компетентностей відповідно до принципів академічної доброчесності.

IV. Висновки

Таким чином, результати опитування засвідчують, що студенти готові вивчати дисципліну, присвячену проблемам академічної доброчесності загалом і плагіату зокрема, але кожна тема має бути обґрунтована з позиції «навіщо їм це знати і що це дасть для особистісного та професійного розвитку» та представлена цікаво, а кожне завдання – спрямоване на вироблення конкретних (означених, названих) умінь і навичок. Можна сказати, що такий підхід передбачає вивчення будь-якої дисципліни. Погоджуємося, але й констатуємо, що так є далеко не завжди.

На основі отриманих даних ми сформували таку тематику навчальної дисципліни: 1) академічна доброчесність; 2) види відповідальності за порушення академічної доброчесності; 3) плагіат як соціальнокомунікаційне явище; 4) причини вдавання до плагіату; 5) види і прийоми плагіату; 6) «плагіат ідей»; 7) «самоплагіат»; 8) «перенасичений цитатами текст»; 9) робота з джерелами і плагіат; 10) технології плагіату; 11) особливості рецепції плагіату; 12) плагіат в ігровому кіно; 13) плагіат і масмедіа; 14) плагіат у креативних індустріях; 15) право на творчість і плагіат; 16) практика судочинства і плагіат; 17) запобігання плагіату і боротьба з ним.

Список використаної літератури

1. Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+AI101+2021_T2/about?fbclid=IwAR1t3chqSgkFwx9uIDSaNHnd_pS-G9Efy39Se1u-2EbZaMTcFekLdno-IL8 (дата звернення: 16.07.2022).
2. Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти. URL: <https://academiq.org.ua/> (дата звернення: 19.07.2022).
3. Клеон О. Кради як митець: креативні «фішки», про які тобі ніхто не розповість. Київ: КСД, 2016. 160 с.
4. Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату в НАУ. URL: https://nau.edu.ua/download/Quality%20Assurance_ukr/qadobrochesnist/28_05_2020/P_pro_plagiat_zkoregovane.pdf (дата звернення: 17.07.2022).
5. Положення про систему виявлення та запобігання академічному плагіату в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. URL: <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/Detection-and-prevention-of-academic-plagiarism-in-University.pdf> (дата звернення: 26.06.2022).
6. Порядок розгляду скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%BA-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%D1%83-%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B3-%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%BC-%D0%B7-%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%8C-%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf> (дата звернення: 16.07.2022).
7. Проект Закону України «Про академічну доброчесність». URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%90%D0%BA%>

- D0%B0%D0%B4%D0%94%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_4.pdf (дата звернення: 16.07.2022).
8. Про освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 16.07.2022).
 9. Про вищу освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 16.07.2022).
 10. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи академічної доброчесності. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/%d0%a0%d0%b5%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%96%cc%88-%d0%97%d0%92%d0%9e-%d1%81%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0-%d0%b7%d0%b0%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%bf%d0%b5%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f-%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%b4%d0%b5%d0%bc%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%be%d1%96%cc%88-%d0%b4%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%87%d0%b5%d1%81%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96.pdf> (дата звернення: 16.07.2022).
 11. Рижко О. М. Плагіат як соціальнокомунікаційне явище : монографія. Київ : ПАЛИВОДА А. В., 2017. 388 с.
 12. Ромах О. В. Настільний посібник з методології досліджень соціальних комунікацій. Львів : ПАІС, 2020. 404 с.
 13. Шор Р. Благай, кради і позичай. Митці проти оригінальності / пер. з англ. Г. Лелів. Київ: ArtHuss, 2019. 186 с.

References

1. Akademichna dobrochesnist: onlain-kurs dlia vykladachiv [Academic integrity: online course for teachers]. Retrieved from https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+A1101+2021_T2/about?fbclid=IwAR1t3chqSgkFwx9uIDSaNHnd_pS-G9Efy39Se1u-2EbZaMtCfekLdno-IL8 [in Ukrainian].
2. Initsiatyva akademichnoi dobrochesnosti ta yakosti osvity [Initiative of academic integrity and education quality]. Retrieved from <https://academiq.org.ua/> [in Ukrainian].
3. Kleon, A. (2016) Krady yak mytets: kreatyvni «fishky», pro yaki tobi nikhto ne rozpovist [Steal like an artist: creative «tricks» that no one will tell you about]. Kyiv: KSD [in Ukrainian].
4. Polozhennia pro vyavlennia ta zapobihannia akademichnomu plahiatu v NAU [Regulations on detection and prevention of academic plagiarism at the National Aviation University]. Retrieved from https://nau.edu.ua/download/Quality%20Assurance_ukr/qadobrochesnist/28_05_2020/P_pro_plagiat_zkoregovane.pdf [in Ukrainian].
5. Polozhennia pro systemu vyavlennia ta zapobihannia akademichnomu plahiatu v Kyivskomu natsionalnomu universyteti imeni Tarasa Shevchenka [Regulations on the system of detection and prevention of academic plagiarism at Taras Shevchenko National University of Kyiv]. Retrieved from <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/Detection-and-prevention-of-academic-plagiarism-in-University.pdf> [in Ukrainian].
6. Poriadok rozghliadu skarh/povidomlen shchodo faktiv akademichnoho plahiatu, fabrykatsii, falsyfikatsii [Procedure for consideration of complaints/reports regarding facts of academic plagiarism, fabrication, falsification]. Retrieved from <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%BA-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%D1%83-%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B3-%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%BC-%D0%B7-%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%8C-%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf> [in Ukrainian].
7. Draft law of Ukraine «On academic integrity». Retrieved from https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%94%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_4.pdf [in Ukrainian].
8. Law of Ukraine On education. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
9. Law of Ukraine On higher education. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
10. Rekomendatsii dlia zakladiv vyshchoi osvity shchodo rozrobky ta vprovadzhenia universytetskoj systemy akademichnoi dobrochesnosti [Recommendations for higher education institutions regarding the development and implementation of a university system of academic integrity]. Retrieved from <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/%d0%a0%d0%b5%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%96%cc%88-%d0%97%d0%92%d0%9e-%d1%81%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0-%d0%b7%d0%b0%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%bf%d0%b5%d1%87%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f-%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%b4%d0%b5%d0%bc%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%be%d1%96%cc%88-%d0%b4%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%87%d0%b5%d1%81%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96.pdf>

b0%d0%ba%d0%b0%d0%b4%d0%b5%d0%bc%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%be%d1%96%cc%88-%d0%b4%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%87%d0%b5%d1%81%d0%bd%d0%be%d1%81%d1%82%d1%96.pdf [in Ukrainian].

11. Ryzhko, O. M. (2017). *Plahiat yak sotsialnokomunikatsiine yavyshe* [Plagiarism as a social communication phenomenon]. Kyiv: PALYVODA A. V. [in Ukrainian].
12. Romakh, O. V. (2020). *Nastilnyi posibnyk z metodolohii doslidzhen sotsialnykh komunikatsii* [Table guide to social communication research methodology]. Lviv : PAIS [in Ukrainian].
13. Shore, R. (2019). *Blahai, krady i pozychai. Myttsi proty oryhinalnosti* [Beg, steal & borrow. Artists against originality]. (H. Leliv, Trans.). Kyiv: ArtHuss [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.07.2022.

Received 28.07.2022.

Ryzhko O. The Results of the «Perception and Understanding of the Plagiarism Problem» Survey in the Context of the «Plagiarism and Academic Integrity» Course Development

The purpose of the study is to adjust the thematic plan of the «Plagiarism and academic integrity» academic subject on basis of the answers to the outlined survey.

Research methodology. *In order to identify the attitude of respondents to the problem of plagiarism as a violation of academic integrity and to form the content of the «Plagiarism and academic integrity» academic subject under the study results, a survey (conducted in April – early June 2021) by the method of selective questionnaire with Google Forms was used. The questionnaire contained 15 questions (9 open-ended questions, 4 close-ended questions and 2 multiple-choice questions) and covered 184 respondents. Methods of generalization and analysis of information were used to process the received information: systematization, grouping, qualitative (text analysis, classification) and quantitative (digital data) methods of data interpretation. The results are presented as a detailed verbal description.*

Results. *The survey clarified respondents' understanding of the essence of the «academic integrity» and «plagiarism» concepts; their attitude to the problem of plagiarism; their opinion about effective and ineffective educational tasks and about the reasons for resorting to plagiarism; identified the types of work that cause them the most difficulties and are a «risk zone» for accusations of plagiarism; outlined the range of issues related to the problem of plagiarism, which are the most interesting for the interviewees. It was established that among all violations of academic integrity that the respondents encountered, plagiarism has the «top spot» – 83.2%; followed by cheating-off – 80.4% and biased marking – 71.2%. In general, the survey data show that students are ready to study an academic subject dedicated to the problems of academic integrity in general and plagiarism in particular, but each topic should be justified from the point of view «why do they need to know this and what it will give them for personal and professional development» and presented in an interesting way, and each task should be aimed at developing specific, clearly defined skills.*

Novelty. *Based on the received data, the following topics of the academic subject were formed: 1) academic integrity; 2) types of liability for violation of academic integrity; 3) plagiarism as a social communication phenomenon; 4) reasons for resorting to plagiarism; 5) types and methods of plagiarism; 6) «plagiarism of ideas»; 7) «self-plagiarism»; 8) «a text oversaturated with quotations»; 9) work with sources and plagiarism; 10) plagiarism technologies; 11) peculiarities of plagiarism reception; 12) plagiarism in feature films; 13) plagiarism and mass media; 14) plagiarism in creative industries; 15) the right to creativity and plagiarism; 16) judicial practice and plagiarism; 17) prevention of plagiarism and fight against it.*

Practical importance. *The obtained results will be used in the process of teaching the «Plagiarism and academic integrity» course.*

Key words: *academic integrity, plagiarism, violation of academic integrity, academic course.*

Ryżko O. Wyniki wywiadu «Percepcja i zrozumienie problemu plagiatu» w kontekście opracowywania kursu «Plagiat oraz uczciwość akademicka»

Cel badania – skorygować tematyczny plan dyscypliny «Plagiat oraz uczciwość akademicka» na podstawie odpowiedzi określonego wywiadu.

Metodologia badania. *W celu ujawnienia stosunku respondentów do problemu plagiatu jako naruszenia uczciwości akademickiej oraz formowania na podstawie wyników badania treści dyscypliny naukowej «Plagiat oraz uczciwość akademicka», wykorzystano ankietowanie (przeprowadzone w kwietniu – na początku czerwca 2021 roku) metodą wyborczego ankietowania za pomocą google-forms. Przeprowadzono ankietowanie ze 184 respondentami. W ankiecie mieściło się 15 pytań: 9 otwartych, 4 zamknięte i 2 z możliwością wyboru odpowiedzi. Dla przetwarzania uzyskanych informacji wykorzystano metody uogólnienia oraz analizy informacji: systematyzacja, grupowanie, jakościowe (analiza tekstu, klasyfikacja) i ilościowe (dane cyfrowe) metody interpretacji danych. Prezentacja wyników jest przedstawiona w formie szczegółowego opisu słownego.*

Wyniki. Wyjaśniono rozumienie przez respondentów istoty pojęć «uczciwość akademicka» i «plagiat»; ich stosunek do problemu plagiatu oraz opinia o skutecznych zadaniach edukacyjnych, i takich, które straciły efektywność, a także co do przyczyn udania się do plagiatu; zidentyfikowano rodzaje prac, które sprawiają im najwięcej trudności i stanowią «strefę ryzyka» dla oskarżeń o plagiat; określono szereg pytań, dotyczących do problemu plagiatu, które najbardziej zainteresowały ankietowanych. Ustalono, że wśród wszystkich naruszeń uczciwości akademickiej, które spotkały się respondentom, akurat plagiatowi należy «pierwszeństwo» – 83,2%; kolejnym problemem jest odpis – 80,4% i nieobiektywna ocena – 71,2%. Ogólnie dane ankietowania pokazują, że studenci są gotowi do studiowania dyscypliny, poświęconej problemom uczciwości akademickiej w ogóle, a w szczególności plagiatowi, ale pod warunkiem, że każdy temat powinien być uzasadniony z punktu widzenia «dlaczego muszą to wiedzieć i co to da na rozwój osobisty i zawodowy», także musi być ciekawie przedstawiony, a każde zadanie – nastawione na rozwój konkretnych, jasno określonych zdolności i umiejętności.

Nowość. Na podstawie uzyskanych danych sformowano następującą tematykę dyscypliny edukacyjnej: 1) uczciwość akademicka; 2) typy odpowiedzialności za naruszenie uczciwości akademickiej; 3) plagiat jako zjawisko społeczno-komunikacyjne; 4) przyczyny udania się do plagiatu; 5) rodzaje i metody plagiatu; 6) «plagiat idei»; 7) «samoplagiat»; 8) «tekst przesycony cytataми»; 9) praca ze źródłami i plagiat; 10) technologia plagiatu; 11) osobliwości recepcji plagiatu; 12) plagiat w filmach typu «Live action»; 13) plagiat i mass media; 14) plagiat w branżach kreatywnych; 15) prawo na twórczość i plagiat; 16) praktyka sądowa i plagiat; 17) zapobieganie i walka z plagiatem.

Znaczenie praktyczne. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie nauczania się kursu «Plagiat oraz uczciwość akademicka».

Słowa kluczowe: uczciwość akademicka, plagiat, naruszenie uczciwości akademickiej, kurs edukacyjny.